

XVIII Разказът на Бърба

Някога в град Прилеп царувал крал Вълкашин Мърнявчевич и имал трима синове: Димитри, Андрияш и Марко.

Това, което ще ви разкажа, станало по времето, когато Крали Марко бил малък, много малък. Още тогава той бил по-развит от останалите деца и всички се чудели как е възможно едно бебе на три месеца да бъде толкова тежко, че никога да не може да го носи на ръце. Когато станал на четири месеца, малкият Марко вече имал зъби, а на петия месец проходил. На осем месеца вече говорил, а когато станал на годинка, се бил с децата на друма и тежко и горко на онова дете, което попадало в ръцете му.

Още тогава, а бил само на една година, чупел орехи с ръце, вземал в ръка диня тежка пет килограма, слагал я на рамо, хвърлял я на пет метра разстояние и динята се разлетявала на сто парчета.

Когато станал на две години, яхнал необязден кон, а когато бил на три, вече се катерел из камъняците над манастира на Трескавица и крадял малки орлета от орловите гнезда.

Но малкият Марко бил не само силен и смел, той бил и мъдър. На пет години можел да надприказва дори и старец с бяла брада до пояса. Калугерите от манастира Света Богородица в Трескавица слизали в Прилеп, за да послушат детската мъдрост. И това не е нищо, когато учени монаси от атонската Света Гора посещавали сръбските крале и светогорските ктитори, те се отбивали в Прилеп и се възхищавали на детската мъдрост.

– Господ е дарил това дете с разум и сила и сигурно го чака голяма слава! – говорили монасите.

И докато Вълкашин царувал в Прилеп, а Марко растял край кралския престол, там някъде, в далечния изток, живеел един друг цар – друговедец. Той поробил много страни и народи и бил сила над силите. Когато този цар се наситил на властта и славата, той се оттеглил в самота и започнал да размишлява. Най-много го мъчели три въпроса. Първият – кога човек е най-силен; вторият – как човек може да избегне смъртта и вечно да живее, и третият – дали човек трябва да слуша само себе си или трябва да чуе и съветите на своите приятели?

Тези три въпроса измъчвали царя денем и нощем, не му давали мира. Искал да намери отговорите и на всяка цена да научи истината, но не знаел как. И започнал да кани учени хора, звездобройци и мъдреци, разпитвал ги, но и те не можели да отговорят на трите му въпроса. Звездобройците и мъдреците се мъчели да му угодят по всякакъв начин, но отговорите им не го задоволявали.

Какво ли не правел царят, но не можел да се успокои – трите въпроса все повече го измъчвали. Не можел повече да издържи, нямал мира и един ден повикал най-големия си син и му рекъл:

– Седни на моя престол и царувай, докато не се върна. Аз тръгвам по света да търся мъдростта.

И свалил царят царските одежди и короната от главата си и се облякъл като просяк.

– Какво правиш, татко? – попитал синът. – Защо не пътуваш като цар?

– Така е по-добре! – отвърнал царят. – Ако обикалям като цар, никога няма да ми каже истината, а пред просяка всеки ще я изрече.

И тръгнал царят, обиколил цялата си държава, но никъде не намерил мъдростта. Срещнал тогава някакъв пустинник и той му рекъл:

– Чувал съм, че там, отвъд морето, живеят народи, които от книги учат, върви там, може да намериш това, което търсиш.

Запътил се царят, прекосил морето и стигнал чак до Цариград, та и по-навътре в страната, и все разпитвал. Близо до Солун срещнал някакви калузери и се приближил до тях да ги попита. Това били светогорски монаси, които се връщали от двора на крал Вълкашин.

– Ние, старче – казали те на просяка с бяла брада до пояса, – не можем да ти отговорим на това, но тръгнени оттук край река Вардар и се отбий в Прилеп, там царува един крал, който има син Марко, когото Господ е дарил с колкото сила, и с толкова разум. Може би това дете ще ти отговори.

Тръгнал просякът покрай река Вардар, преминал през няколко планини и слязъл в град Прилеп, паднал пред портите на Вълкашиновия дворец и казал защо е дошъл. Отвели го в града и го представили на малкия Марко.

– Чух, дете – казал му старецът, – че си много як и силен?

– Тежко на сила без мъдрост! – отвърнал му малкият Марко.

– Казват, че си мъдър, колкото си силен.

– Мъдростта и силата не се мерят с един и същ аршин.

– Така е, дете. Виждам, че е истина това, което чух за теб. Ще ми отговориш ли да те питам нещо? – рекъл старецът.

– Стар си, а аз съм дете, длъжен съм да отговоря на всеки въпрос.

– Можеш ли да ми кажеш кога човек е най-силен?

– Човек е най-силен – отвърнал Марко, – когато брани правдата.

Старецът се възхитил от отговора и му задал втория си въпрос:

– Може ли човекът да избегне смъртта и вечно да живее?

– Може – отговорил Марко. – Нека прави в живота си добри дела и ще живее и след смъртта.

Този отговор още повече възхитил стареца и той му задал и третия си въпрос:

– Трябва ли човекът да слуша само себе си в живота или трябва да чуе и съветите на своите приятели?

– Ако човек се вижда с двете си очи, може да послуша себе си, но ако гледа с едното око, по-добре да попита за съвет приятелите.

– Не разбирам отговора ти? – рекъл старецът.

– Хората обикновено гледат себе си само с едното око и виждат само половината, своята добра страна, нямат смелост да отворят и другото око, та да видят и слабите си страни. Такива хора, които не умеят да видят слабите си страни, не могат да се опрат на собствения си съвет.

– И това е мъдро! – казал старецът. – Нека Бог те благослови, научих това, което исках.

След това станал и положил ръцете си върху детските рамене.

– Господ те е благословил, като ти е дал и сила, и разум. Ти ще прославиш своя народ.

И старецът поел по пътя, от който дошъл.

Един ден, след много време, в Прилеп влязъл голям керван от седемнайсет камили, натоварени с богатства и дарове, с оръжие и много други неща. Водачът на кервана Абу Бекир застанал пред крал Вълкашин и му рекъл:

– Моят господар, царят на царете, бил преди време в твоята държава, преоблечен като просяк, търсел съвет и отговор на въпросите, които си поставял, и никога освен твоят син Марко не могъл да му отговори. Той му изпраща тези богати дарове.

Марко приел даровете. Раздал богатството на бедните, опасал меч, а обкования със злато боздуган метнал на рамо. Този меч и този боздуган причинили много мъки на насилниците. Хората смятали Марко за най-силния човек не само защото Бог му дал сила, а и защото винаги бил на страната на правдата.

